

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมกรุงเทพมหานคร
โดยมาตรการทางผังเมือง : กรณีศึกษาพื้นที่อยู่อาศัยชานเมือง และเกษตรกรรม
Public Opinions towards the Environmental Management in Bangkok
By Urban Planning Measures
: A Case Study of the Agricultural and Suburban Residential Areas.

วรลักษณ์ คงอ้วน¹
Waralak Khongouan

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อยู่อาศัยชานเมืองและเกษตรกรรม กรุงเทพมหานคร โดยผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2556 ตลอดจนศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยมาตรการทางผังเมืองดังกล่าว ผลจากการวิจัยที่ได้จากศึกษาสาระสำคัญของมาตรการและการจัดทำแบบสอบถาม พบว่า ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2556 มีลักษณะเป็นทั้งมาตรการเชิงลบ เชิงบวกและมาตรการส่งเสริม อันมีการดำเนินการหลายประการสอดคล้องกับแนวคิดการวางแผนเมืองเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยพื้นที่อยู่อาศัยชานเมืองและเกษตรกรรมผังตะวันออกและผังตะวันตกถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่สำคัญในการดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมเรื่องการระบายน้ำและป้องกันน้ำท่วม ซึ่งสร้างความพึงพอใจระดับมากให้กับประชาชน อย่างไรก็ตาม ผู้ตอบแบบสอบถามบริเวณพื้นที่อยู่อาศัยชานเมืองและเกษตรกรรมผังตะวันออกมีความไม่พึงพอใจสูงถึงร้อยละ 18.27 ในเรื่องการอนุญาตให้มีสนามแข่งรถ สนามแข่งม้าและสนามยิงปืนในที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม นอกจากนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามในพื้นที่อยู่อาศัยชานเมืองและเกษตรกรรมทั้งผังตะวันออกและตะวันตกยังมีความต้องการส่วนใหญ่ระดับมากที่สุดตรงกันในเรื่องข้อกำหนดบทลงโทษที่เข้มงวดในการฝ่าฝืนและไม่ปฏิบัติตามมาตรการทางผังเมืองอีกด้วย ผลที่ได้จากการวิจัยจึงเป็นข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนที่สนับสนุนและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในขั้นตอนของการประเมินผลผังเมืองรวม

คำสำคัญ: ความคิดเห็นของประชาชน สิ่งแวดล้อมเมือง การจัดการสิ่งแวดล้อม มาตรการทางผังเมือง พื้นที่อยู่อาศัยชานเมืองและเกษตรกรรมกรุงเทพมหานคร

Abstract

The objectives of this research are: 1) to study the environmental management in the agricultural and suburban residential areas by Bangkok Comprehensive Plan 2013; and 2) to study the public opinions towards environmental management by this measure.

The results of this research, which are the summary of measure and come from questionnaire, show that Bangkok Comprehensive Plan 2013 has a qualified of negative, positive, and incentive

¹ อาจารย์ประจำ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

measures. Thus, this measure has several actions according to the concept of urban planning for environmental management. The agricultural and suburban residential areas of Bangkok, both east and west are designated as priority zones for the implementation of environmental management especially drainage and flood protection, so the population have a highly satisfied with it. However, the east agricultural and suburban residential areas of respondents are dissatisfied reached 18.27 percent about the authorization of raceway, race course, shooting gallery in rural and agricultural land. Moreover, respondents in agricultural and suburban residential areas, both east and west also have a high level of needs to set the strict penalties for violation and non-compliance in urban planning measures. These results of the research, it is public opinion that supports and is particularly useful in the evaluation of the comprehensive plan.

Key words: Public Opinions, Urban Environment, Environmental Management, Urban Planning Measures, The Agricultural and Suburban Residential Areas in Bangkok

บทนำ

กรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์กลางการพัฒนาของประเทศไทยมาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยเป็นมหานครที่มีขนาดใหญ่อันดับที่ 13 ของโลก ใน พ.ศ.2554 (Citymayors Statistics, 2011) มีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ณ ราคาประจำปีสูงถึง 4,128,733.97 ล้านบาท ใน พ.ศ.2557 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ม.ป.ป.) และมีจำนวนประชากรมากถึง 5,605,672 คน ใน พ.ศ.2558 (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2559) อย่างไรก็ตามการเจริญเติบโตและพัฒนาของเมืองดังกล่าวนำมาซึ่งผลกระทบสิ่งแวดล้อมต่างๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นการเกิดขึ้นของปัญหามลพิษทางอากาศปัญหาการจราจรติดขัด ปัญหาการลดลงของพื้นที่สีเขียว ฯลฯ หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน กรุงเทพมหานครจึงให้ความสำคัญกับการแก้ไขและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม โดยการจัดทำแผนและนโยบายดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น แผนปฏิบัติว่าด้วยการลดปัญหาภาวะโลกร้อนของกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2550-2555 แผนพัฒนากรุงเทพมหานครระยะ 12 ปี พ.ศ. 2552-2563 ที่กำหนดกรอบการพัฒนาเป็นมหานครที่น่าอยู่ในระดับเอเชียบนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมที่ดี ฯลฯ

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณามาตรการทางผังเมืองสำคัญของกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้แก่ ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2556 พบว่า ข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินตามกฎหมายกระทรวงฯ สะท้อนความตระหนักในการแก้ไขและจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมหลายๆ ประเด็น โดยเฉพาะในบริเวณชานเมือง อันเป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัยและเกษตรกรรมสำคัญของกรุงเทพมหานคร เช่น การกำหนดที่โล่งเพื่อการสงวนรักษาสภาพการระบายน้ำตามธรรมชาติในบริเวณเขตคลองสามวา เขตมีนบุรี เขตลาดกระบัง เขตตลิ่งชัน เขตบางแค เป็นต้น (สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, 2556) อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2556 ข้างต้น แม้เปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอแนะความคิดเห็นในขั้นตอนการวางและจัดทำผังเมือง แต่ยังไม่มีการรับทราบถึงความพึงพอใจและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ชานเมืองที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมภายหลังจากการนำผังเมืองไปสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจนแต่อย่างใด

บทความวิจัยชิ้นนี้ จึงเป็นการศึกษาและวิจัยที่ชี้ชัดถึงลักษณะการดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร ตลอดจนความคิดเห็นของประชาชนในบริเวณชานเมืองของกรุงเทพมหานครที่มีต่อการจัดการ

สิ่งแวดล้อม โดยผ่านมาตรการทางผังเมืองสำคัญ ซึ่งได้แก่ ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2556 อันเป็นการส่งเสริมให้เกิดการทบทวนและตรวจสอบผังที่นำไปสู่การปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ และเป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนการประเมินผลผังเมืองรวม นอกจากนี้ ผลการวิจัยที่ได้ยังก่อให้เกิดการตระหนักและรับทราบความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางและจัดทำผังเมืองรวมในอนาคตที่คำนึงถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาการดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อยู่อาศัยชานเมืองและเกษตรกรรมกรุงเทพมหานคร โดยมาตรการทางผังเมือง
- 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของประชาชนในพื้นที่อยู่อาศัยชานเมืองและเกษตรกรรมกรุงเทพมหานครที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมกรุงเทพมหานคร โดยมาตรการทางผังเมือง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

- 1) แนวความคิดเกี่ยวกับมาตรการทางผังเมือง

“มาตรการทางผังเมือง” หมายถึง การกำหนดข้อกำหนดเกี่ยวกับการวางจัดทำ และดำเนินการให้เป็นไปตามผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเพื่อให้เมืองและประชากรภายในเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542, สมคิด บางโม, 2538, กรมโยธาธิการและผังเมือง, ม.ป.ป.) แบ่งเป็น 3 มาตรการสำคัญ ได้แก่ มาตรการเชิงลบ (Negative Measures) เพื่อควบคุมการพัฒนาของภาคเอกชนด้วยกฎหมายและการใช้ดุลพินิจ มาตรการเชิงบวก (Positive Measures) เพื่อสนับสนุนและชี้้นำการพัฒนาของภาคเอกชนไปในทิศทางตามที่กำหนด มาตรการส่งเสริมหรือเหนี่ยวนำ (Incentive or Deductive Measures) เป็นมาตรการที่ผู้ได้รับประโยชน์จากมาตรการเชิงบวกเป็นผู้จ่าย (Beneficiary Pay Principle) (นพพันธ์ ตาปานนท์, ม.ป.ป., American Planning Association, 2007)

- 2) แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม

“การจัดการสิ่งแวดล้อม (Environmental Management)” หมายถึง กระบวนการดำเนินงานวางแผนแก้ไข ปรับปรุง วางระบบอย่างถูกหลักวิชาการให้กับสิ่งแวดล้อม เพื่อประโยชน์แก่ทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ชัยศรี ธาราสวัสดิ์พัฒน์, 2547)

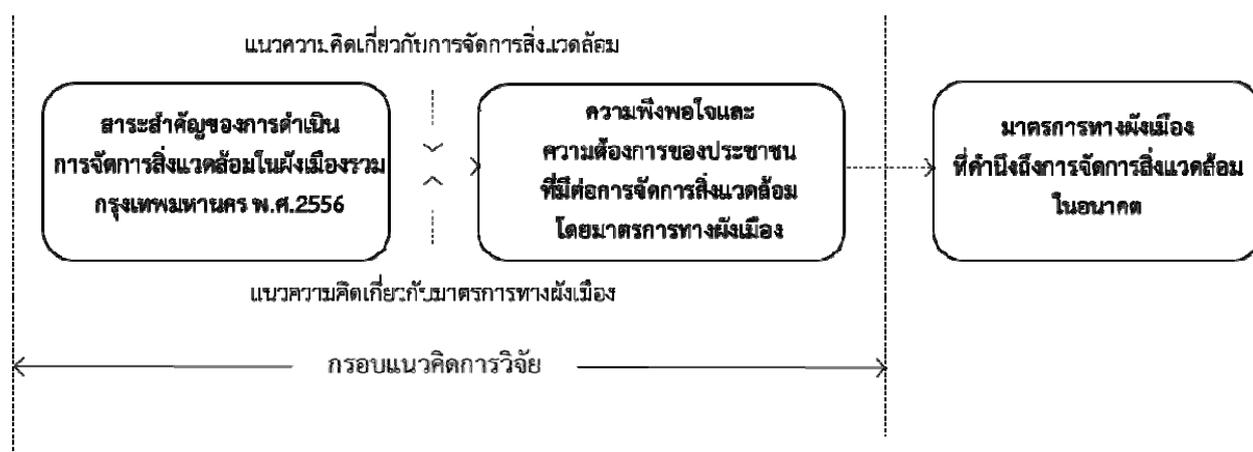
แนวคิดของการวางแผนเมืองเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม คือ (1) การควบคุมและบังคับใช้กฎหมาย โดยการควบคุมอาคาร การขยายตัวของเมือง การสร้างพื้นที่กันชน (Green Belt) ล้อมรอบเมือง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนเมือง (2) การจัดทำ Zoning โดยการวางแผนใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสาน การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะและการพัฒนาที่อยู่อาศัยแบบหนาแน่น เพื่อใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างคุ้มค่า และ (3) การดำเนินการป้องกัน รักษาสิ่งแวดล้อม โดยการอนุรักษ์พื้นที่โล่งที่มีอยู่และการจัดหาพื้นที่โล่งให้มากขึ้น (Miller, G.Tyler, 2002)

- 3) แนวความคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจและความต้องการของประชาชน

ความพึงพอใจ (Satisfaction) หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (ขริณี เดชจินดา, อ้างถึงในรัชวลี วรวิทย์, 2548) ในขณะที่ความต้องการ (Need) หมายถึง ความอยากได้ ใคร่ได้ ประสงค์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542)

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น บทความวิจัยชิ้นนี้ จึงมีกรอบแนวคิดการวิจัยที่ว่า ความเข้าใจสาระสำคัญของการดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมในผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2556 โดยอยู่บนพื้นฐานการรับทราบแนวคิดทางวิชาการทั้งเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมและมาตรการทางผังเมืองจะสามารถนำไปสู่การวิเคราะห์ความพึงพอใจและความต้องการของประชาชน

ที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยมาตรการทางผังเมือง อันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุง แก้ไขมาตรการทางผังเมืองที่คำนึงถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมในอนาคตที่ตอบสนองกับความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้นได้ (รูปที่ 1)

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1) ขอบเขตด้านพื้นที่

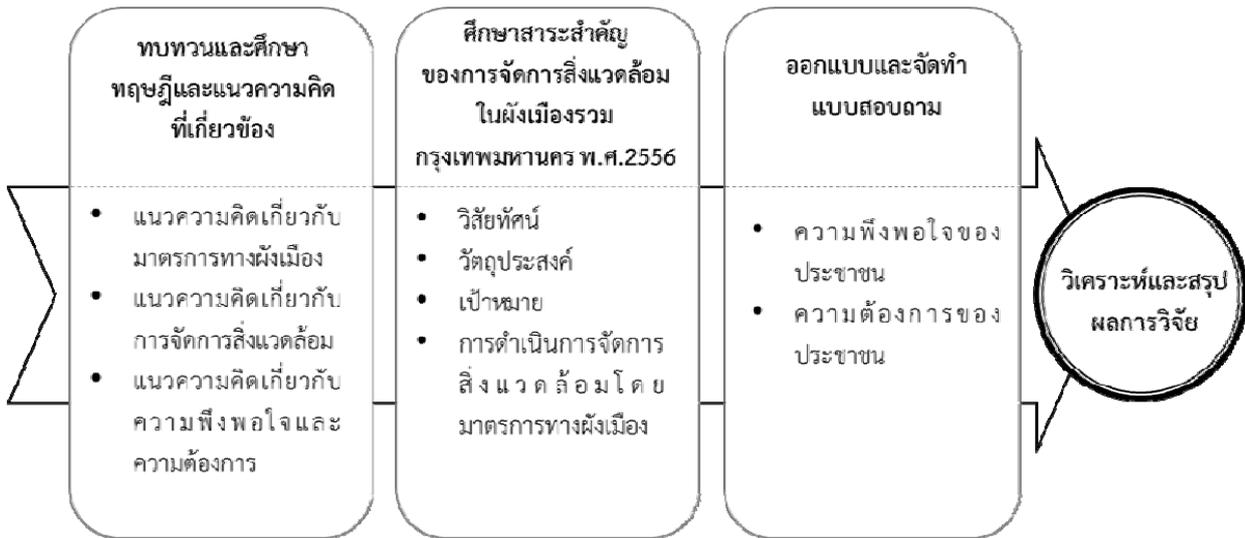
พิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่อยู่อาศัยชานเมืองและเกษตรกรรมของกรุงเทพมหานคร ตามการจำแนกกลุ่มเขตจัดประชุมประชาชนของสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานครในช่วงการจัดทำผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2556 เนื่องจากมีความหลากหลายของข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินฯ ที่เกี่ยวข้องกับจัดการสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยพื้นที่อยู่อาศัยชานเมืองฯ ผังตะวันออก ได้แก่ เขตคลองสามวา มีนบุรี หนองจอกและลาดกระบัง (4 เขต) พื้นที่อยู่อาศัยชานเมืองฯ ผังตะวันตกตอนบน ได้แก่ เขตตลิ่งชัน บางแค หนองแขม ทวีวัฒนาและภาษีเจริญ (5 เขต) พื้นที่อยู่อาศัยชานเมืองฯ ผังตะวันตกตอนล่าง ได้แก่ เขตทุ่งครุ บางขุนเทียน ราษฎร์บูรณะ บางบอนและจอมทอง (5 เขต)

2) ขอบเขตด้านเนื้อหา

- การศึกษามาตรการทางผังเมืองที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นการศึกษาผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2556 เป็นสำคัญ เนื่องจากเป็นมาตรการทางผังเมืองหลักที่ใช้ในการควบคุมและดูแลการใช้ประโยชน์ที่ดินกรุงเทพมหานคร
- การพิจารณาประเด็นสิ่งแวดล้อมเมือง พิจารณาเฉพาะสิ่งแวดล้อมเมือง ที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ การคมนาคมและขนส่ง การป้องกันและบรรเทาอุทกภัย การจัดการพื้นที่สีเขียว การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศของโลก การจัดการขยะมูลฝอยและน้ำเสีย เป็นสำคัญ เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกัมาตรการทางผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยตรง อีกทั้งยังเป็นประเด็นสิ่งแวดล้อมที่ประชาชนเข้าใจและแสดงความคิดเห็นได้อย่างชัดเจน

ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัยมี 4 ขั้นตอน คือ 1) ทบทวนและศึกษาทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง 2) ศึกษาสาระสำคัญของการจัดการสิ่งแวดล้อมในผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2556 3) ออกแบบและจัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชน และ 4) วิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย (รูปที่ 2)

รูปที่ 2 ขั้นตอนการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

บทความวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ด้วยการศึกษาค้นคว้าเชิงคุณภาพ และปริมาณ โดยในเชิงคุณภาพ ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์สาระสำคัญของการจัดการสิ่งแวดล้อมในผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2556 และในเชิงปริมาณ ได้แก่ การจัดทำแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งสุ่มตัวอย่างตามหลักการไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) แบบการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) พื้นที่ละ 100 ชุด คิดเป็นจำนวนรวมทั้งสิ้น 300 ชุด (ในการแจกแบบสอบถามจริงเก็บแบบสอบถามเป็นจำนวนทั้งสิ้น 310 ชุด)

ผลการวิจัย

1) สาระสำคัญของการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองในผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2556 บริเวณพื้นที่อยู่อาศัยในเมืองและเกษตรกรรม

(1) การกำหนดวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์

ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2556 กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาทั้งสิ้น 5 วิสัยทัศน์ วิสัยทัศน์ที่เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองทางกายภาพโดยตรง ได้แก่ วิสัยทัศน์ที่ 2 มหานครที่มีความสะดวก คล่องตัว มีสภาพแวดล้อมที่ดีและมีโครงข่ายคมนาคมขนส่งที่เป็นระบบสมบูรณ์ และวิสัยทัศน์ที่ 5 มหานครที่ส่งเสริมการรักษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติ (สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, 2556)

ในส่วนของวัตถุประสงค์ของผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2556 มีการกำหนดวัตถุประสงค์ทั้งสิ้น 12 ข้อ โดยวัตถุประสงค์ที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพคือ ส่งเสริมให้มีความสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัยในการเดินทาง สร้างเสริมความสมดุลระหว่างที่อยู่อาศัยและแหล่งงานเพื่อลดความจำเป็นในการเดินทาง ปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยการส่งเสริมอุตสาหกรรมการผลิตที่ต้องใช้ทักษะแรงงานฝีมือและเทคโนโลยีขั้นสูงที่ไม่มีความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุและปราศจากมลพิษ ดำรงรักษาพื้นที่เกษตรกรรมที่มีความอุดมสมบูรณ์ สงวน รักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ สร้างเสริมความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยการป้องกันและบรรเทาปัญหาจากภัยธรรมชาติ และส่งเสริมการแก้ไขปัญหาภาวะโลกร้อน โดยการเพิ่มพื้นที่สีเขียวเพื่อช่วยลดก๊าซเรือนกระจก (สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, 2556)

(2) แนวคิดการพัฒนากรุงเทพมหานคร

ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2556 มีแนวคิดการพัฒนากรุงเทพมหานครภายใต้แผนและนโยบายต่างๆ เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ผังประเทศ พ.ศ.2600 ฯลฯ ตลอดจนมีการวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมในอนาคต สำหรับแนวคิดการพัฒนากรุงเทพมหานครที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองจะให้ความสำคัญกับการป้องกันน้ำท่วมและแผ่นดินไหว การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาวะอากาศของโลก (Climate Change) และหลักการ 3E ของแนวคิดภาคินิยมใหม่ (New Regionalism) (สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, 2556)

จากแนวคิดพัฒนาดังกล่าว แผนผังโครงสร้างการใช้ประโยชน์ที่ดินมีแนวคิดการส่งเสริมการเจริญเติบโตแบบเมืองหลายศูนย์กลาง (Polycentric) ควบคู่ไปกับการพัฒนาเมืองแบบกระชับ (Compact City) เพื่อความประหยัดในการใช้ทรัพยากรและการเป็นเมืองสภาพแวดล้อมที่ดี (Green City) แผนผังโครงสร้างที่โล่งมีแนวคิดการ สงวน รักษาที่โล่งว่างที่มีคุณค่าในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งทะเล ที่โล่งริมบริเวณสองแม่น้ำสายสำคัญ ตลอดจนการเพิ่มพื้นที่สีเขียวเพื่อเป็นปอดของเมืองหรือสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในเมือง (สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, 2556)

สำหรับแผนผังโครงสร้างการคมนาคมและขนส่งมีแนวคิดการส่งเสริมการสัญจร โดยระบบขนส่งมวลชนทางรางในพื้นที่ถนนวงแหวนกาญจนาภิเษก การกำหนดให้มีศูนย์การขนส่งสินค้าในแนวถนนรัชมี และการเชื่อมโยงระหว่างการคมนาคมและขนส่งทางบก ทางน้ำและทางอากาศเข้าไว้ด้วยกัน แผนผังโครงสร้างสาธารณูปโภคมีแนวคิดการประสานการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็น การรวบรวมและบำบัดน้ำเสีย และการจัดเก็บและกำจัดขยะระหว่างกรุงเทพมหานครและเทศบาลในระดับต่างๆ (สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, 2556)

(3) การดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองบริเวณที่อยู่อาศัยชานเมืองและเกษตรกรรม

พื้นที่อยู่อาศัยชานเมืองและเกษตรกรรมถูกกำหนดให้มีเป้าหมายเชิงพื้นที่ในการป้องกันปัญหาน้ำท่วม แผ่นดินไหว การ สงวน รักษาพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่ชายฝั่งทะเล โดยผ่านการดำเนินการจัดการต่างๆ ดังนี้ (สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, 2556)

• การแบ่งประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินตามแผนผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินตามที่ได้จำแนกประเภททำกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2556 แบ่งได้เป็น 9 ประเภทหลัก ได้แก่ ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย (ย.1-ย.4) ที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง (ย.5-ย.7) ที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก (ย.9) พาณิชยกรรม (พ.1-พ.3) อุตสาหกรรม (อ.1-อ.2) คลังสินค้า (อ.3) อนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม (ก.1-ก.3) ชนบทและเกษตรกรรม (ก.4-ก.5) สถาบันราชการการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ (ส.) โดยแต่ละประเภทมีข้อกำหนดเกี่ยว

กับกิจกรรมที่อนุญาต ไม่อนุญาต หรืออนุญาตโดยมีเงื่อนไขที่แตกต่างตามวัตถุประสงค์ของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

- การกำหนดพื้นที่โล่ง

พื้นที่อยู่อาศัยชานเมืองและเกษตรกรรมมีบทบาทสำคัญในการเป็นที่โล่งตามแผนผังแสดงที่โล่งทำয়กฎกระทรวงฯ ได้แก่ ที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ล.1) เช่น ที่โล่ง ล.1-12 สวนสัตว์ซาฟารีเวิลด์ เขตคลองสามวา เป็นต้น ที่โล่งเพื่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม บริเวณริมถนนและริมแม่น้ำและลำคลอง (ล.2-ล.3) เช่น ที่โล่ง ล.3-30 คลองห้วยกระปี๋ เขตบางขุนเทียน เป็นต้น ที่โล่งเพื่อการสงวนรักษาสภาพการระบายน้ำตามธรรมชาติ (ล.4) เช่น ที่โล่ง ล.4-1 เขตคลองสามวา เขตมีนบุรี เป็นต้น ที่โล่งพักน้ำเพื่อการป้องกันน้ำท่วม (ล.5) เช่น ที่โล่ง 5-26 โครงการแก้มลิง คลองมหาชัย-คลองสนามชัยเขตบางขุนเทียน เป็นต้น ที่โล่งเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมชายฝั่งทะเล (ล.6) บริเวณชายฝั่งทะเล เขตบางขุนเทียน

- การขยายและเชื่อมต่อถนนซอยให้มากขึ้น

แผนผังแสดงโครงการคมนาคมและขนส่งมีการดำเนินการขยายและเชื่อมต่อถนนซอยอันเป็นการแก้ไขและป้องกันปัญหาการจราจรติดขัด ตัวอย่างการดำเนินการในพื้นที่อยู่อาศัยชานเมืองและเกษตรกรรม ได้แก่ ถนนสาย ก.16 เขตหนองแขม ที่กำหนดให้ขยายเขตทางและสร้างขึ้นใหม่ เป็นต้น

- การกำหนดโครงการกิจการสาธารณูปโภค

พื้นที่อยู่อาศัยชานเมืองและเกษตรกรรมเป็นที่ตั้งของโรงบำบัดน้ำเสีย ศูนย์ขนถ่ายและกำจัดขยะ โครงการกิจการสาธารณูปโภค อีกทั้งอยู่ในพื้นที่บริการบำบัดน้ำเสียและพื้นที่บริการโครงการบำบัดน้ำเสีย เช่น คลองบางพรหม คลองบางระมาด เขตตลิ่งชัน ดำเนินโครงการปรับปรุงคลอง เพื่อการระบายน้ำและป้องกันน้ำท่วม (สภ.1-1) พื้นที่เขตหนองแขมเป็นที่ตั้งของโรงควบคุมคุณภาพน้ำหนองแขม ภาษีเจริญและศูนย์กำจัดมูลฝอยหนองแขม (สภ.3) เป็นต้น

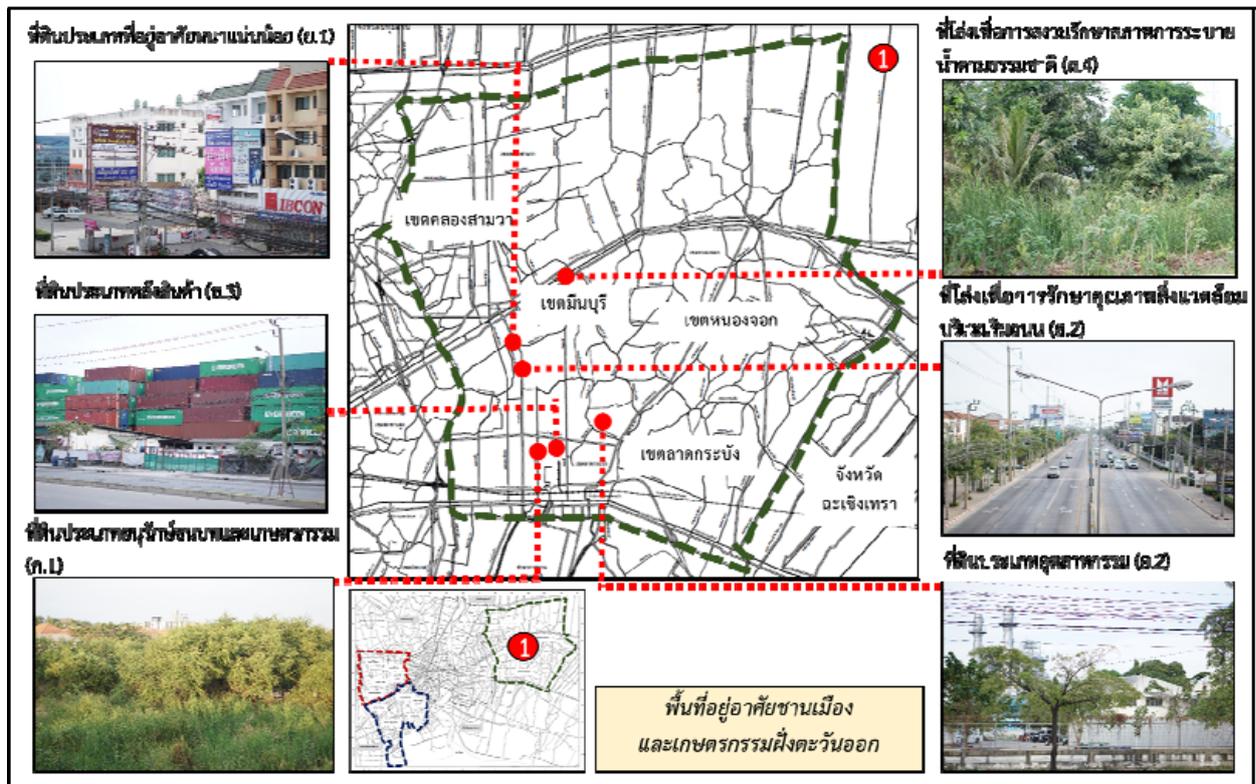
ในส่วนของการป้องกันน้ำท่วมและการระบายน้ำ พื้นที่อยู่อาศัยชานเมืองและเกษตรกรรมเป็นที่ตั้งของถนนวงแหวนกาญจนาภิเษก (แนวคันป้องกันน้ำท่วมและผนังกันน้ำริมแม่น้ำ) คลองมหาสวัสดิ์และคลองอื่นๆ (แนวผันน้ำ) อีกทั้งมีการส่งเสริมให้จัดทำคันป้องกันน้ำท่วมโดยเฉพาะของแต่ละชุมชนภายในพื้นที่อยู่อาศัยชานเมืองและเกษตรกรรม เพื่อป้องกันน้ำท่วมขังในพื้นที่ชนบทและเกษตรกรรมโดยรอบ

- การเพิ่มรายละเอียดข้อกำหนดอันเป็นประโยชน์ต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง

- การกำหนดพื้นที่น้ำซึมผ่านได้เพื่อการปลูกต้นไม้ (Biotope Area Factor, BAF) มีวัตถุประสงค์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัย ตลอดจนเพิ่มพื้นที่สีเขียวเพื่อช่วยดูดซับก๊าซเรือนกระจก โดยค่า BAF จะต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของค่า OSR
- การกำหนดระยะห่างในการติดตั้งหรือก่อสร้างป้ายจากวัด โบราณสถาน ทางพิเศษหรือถนนสาธารณะ มีวัตถุประสงค์เพื่อความปลอดภัย สวยงาม เป็นระเบียบ โดยการห้ามติดตั้ง หรือก่อสร้างป้ายที่มีขนาดเกิน 1 ตารางเมตร หรือมีน้ำหนักรวมทั้งโครงสร้างเกิน 10 กิโลกรัม ในบริเวณที่มีระยะห่างจากวัด โบราณสถาน ทางพิเศษหรือถนนสาธารณะที่มีขนาดเขตทางตั้งแต่ 40 เมตร
- การเพิ่มอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน (FAR Bonus) เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับเจ้าของที่ดินหรือผู้ประกอบการในกรณีที่เจ้าของที่ดิน หรือ ผู้ประกอบการมีการจัดพื้นที่ว่างเพื่อประโยชน์สาธารณะ การจัดให้มีพื้นที่สำหรับกักเก็บน้ำฝนหรือพื้นที่รับน้ำใน

อาคารหรือแปลงที่ดิน การก่อสร้างอาคารประหยัดพลังงาน การจัดให้มีที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยหรือผู้ที่อยู่อาศัยเดิม โดยการได้รับ FAR Bonus สามารถเพิ่มขึ้นสูงสุดถึงร้อยละ 20

จากรายละเอียดข้างต้น จะเห็นได้ว่าผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2556 มีลักษณะการเป็นมาตรการทางผังเมืองทั้งในแบบเชิงลบ เชิงบวก และส่งเสริมหรือเหนี่ยวนำ นอกจากนี้ ยังมีรายละเอียดการดำเนินการหลายประการสอดคล้องกับแนวคิดการวางแผนเมืองเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของ Miller, G. Tyler (2002) เช่น การกำหนดประเภทที่โล่งที่หลากหลายในพื้นที่อยู่อาศัยชานเมืองและเกษตรกรรมสอดคล้องกับแนวคิดการอนุรักษ์พื้นที่โล่งที่มีอยู่และการจัดหาพื้นที่โล่งให้มากขึ้น เป็นต้น (รูปที่ 3-รูปที่ 5)

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนาม เดือน มีนาคม พ.ศ.2559 และการดัดแปลงแผนที่ท้ายกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมฯ รูปที่ 3 ตัวอย่างสภาพพื้นที่อยู่อาศัยชานเมืองและเกษตรกรรมฝั่งตะวันออก

ที่โถงเพื่อการสวนรักษาสภาพการขยายท่าอากาศยานชาติ (ก.4)

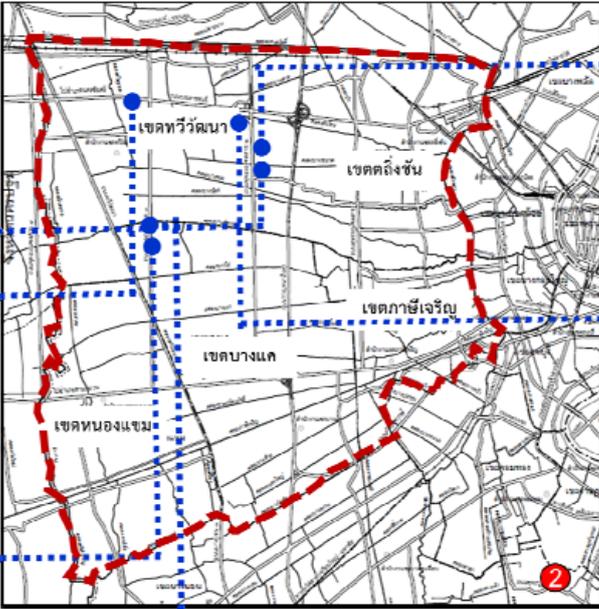

ที่โถงเพื่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณสนามบิน (ก.2)

ที่โถงเพื่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณสนามบิน (ก.2)

พื้นที่อยู่อาศัยชานเมืองและเกษตรกรรมฝั่งตะวันตกตอนบน

ที่ดินประเภทอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม (ก.2)

ที่โถงเพื่อสนับสนุนการขยายการศึกษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ก.1)

ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม (ก.4)

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนาม เดือน มีนาคม พ.ศ.2559 และการดัดแปลงแผนที่ทำยกภูกระทรงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมฯ
รูปที่ 4 ตัวอย่างสภาพพื้นที่อยู่อาศัยชานเมืองและเกษตรกรรมฝั่งตะวันตกตอนบน

ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย (ข.2)

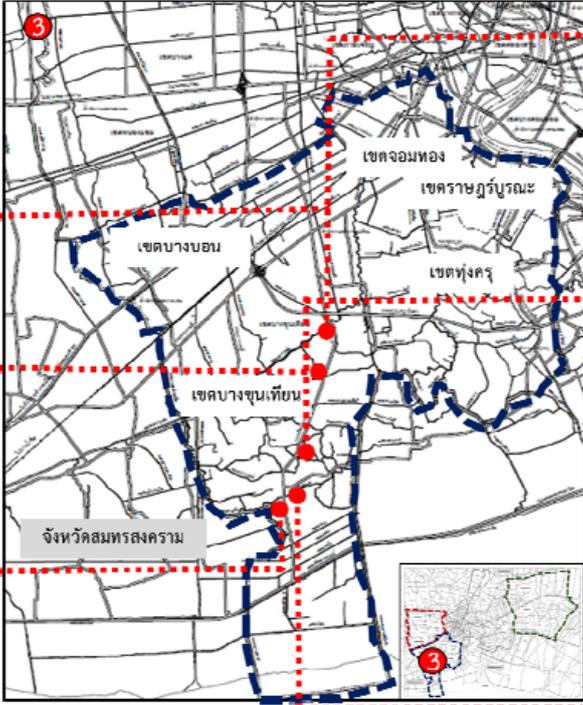

ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม (ก.4)

ที่ดินประเภทอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม (ก.3)

พื้นที่อยู่อาศัยชานเมืองและเกษตรกรรมฝั่งตะวันตกตอนล่าง

ชนบทและเกษตรกรรมบางขุนเทียน

ที่โถงพื้นที่เพื่อการป้องกันน้ำท่วม (ข.5)

คลองเชิงเตาบาง

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนาม เดือน มีนาคม พ.ศ.2559 และการดัดแปลงแผนที่ทำยกภูกระทรงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมฯ
รูปที่ 5 ตัวอย่างสภาพพื้นที่อยู่อาศัยชานเมืองและเกษตรกรรมฝั่งตะวันตกตอนล่าง

นอกจากนี้ พื้นที่อยู่อาศัยในเมืองฯ ยังมีมาตรการทางผังเมืองที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อม นอกเหนือจากข้อกำหนดในกฎกระทรวงผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร โดยปรากฏ ในลักษณะเทศบัญญัติและข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครอีกเป็นจำนวนมาก เช่น ข้อบัญญัติเรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนแปลงใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภทในท้องที่เขตมีนบุรี แขวงคลองสิบ แขวงคูฝั่งเหนือ เขตหนองจอกและแขวงคลองสามประเวศ แขวงลำปลาทิว แขวงลาดกระบัง เขตลาดกระบัง พ.ศ.2525 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดพื้นที่รับน้ำตามโครงการป้องกันน้ำท่วมกรุงเทพมหานคร ข้อบัญญัติเรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนแปลงใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภท ริมถนนวงแหวนรอบนอกกรุงเทพมหานครทั้งสองฟาก ในท้องที่แขวงบางแคเหนือ แขวงบางแค เขตภาษีเจริญ แขวงหลักสอง เขตหนองแขม และแขวงบางบอน แขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน พ.ศ.2535 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาการจราจรและเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยริมถนนสายหลักที่สำคัญ ข้อบัญญัติเรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนแปลงใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภท ในท้องที่บางส่วนในแขวงแสมดำ แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน และแขวงทุ่งครุ เขตทุ่งครุ พ.ศ.2544 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสงวนพื้นที่เกษตรกรรมที่อุดมสมบูรณ์ใกล้เมือง เป็นต้น

2) ผลที่ได้จากการจัดทำแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ : ผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 3 พื้นที่มีส่วนเพศชายและหญิงที่ใกล้เคียงกัน (ประมาณร้อยละ 50) โดยพื้นที่ฯ ฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตกตอนล่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 58.65 และ 53.33 ตามลำดับ) ในขณะที่พื้นที่ฯ ฝั่งตะวันตกตอนบนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 56.00 ตามลำดับ)

อายุ : ผู้ตอบแบบสอบถามพื้นที่ฯ ฝั่งตะวันออกส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปี (ร้อยละ 21.90) พื้นที่ฯ ฝั่งตะวันตกตอนบนส่วนใหญ่มีอายุ 20-30 ปี (ร้อยละ 29.00) และพื้นที่ฯ ฝั่งตะวันตกตอนล่างส่วนใหญ่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี (ร้อยละ 24.76)

ระดับการศึกษา : ผู้ตอบแบบสอบถามของพื้นที่ฯ ฝั่งตะวันออกและพื้นที่ฯ ฝั่งตะวันตกตอนล่างส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา/ อาชีวศึกษา (ร้อยละ 46.60 และ 50.49 ตามลำดับ) พื้นที่ฯ ฝั่งตะวันตกตอนบนส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับอนุปริญญาตรี/ปริญญาตรี (ร้อยละ 42.27)

ระยะเวลาการอยู่อาศัย : ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ของทั้ง 3 พื้นที่ มีระยะเวลาการอยู่อาศัยในกรุงเทพมหานคร 12 ปีขึ้นไปทั้งสิ้น (ร้อยละ 50.00 35.00 และ 43.81 ตามลำดับ)

ข้อมูลความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจส่วนใหญ่ในการดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างใน 3 พื้นที่ที่มีความพึงพอใจในระดับมากหรือมากที่สุดในการดำเนินการป้องกันน้ำท่วมและการบำบัดน้ำเสีย และมีความพึงพอใจระดับมากในเรื่องการอนุญาตให้ที่อยู่อาศัยเฉพาะบ้านเดี่ยวเกิดขึ้นในที่ดินประเภทอนุรักษ์ชนบทฯ นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ฯ ฝั่งตะวันออกไม่พึงพอใจในการอนุญาตให้มีสนามแข่งรถ สนามแข่งม้า และสนามยิงปืนในที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเกษตรกรรมและการสงวนรักษาสภาพทางธรรมชาติสูงถึงร้อยละ 18.27 (ตารางที่ 1)

ข้อมูลความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามในพื้นที่ทั้ง 3 แห่งมีความต้องการการดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยมาตรการทางผังเมืองส่วนใหญ่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการระดับมากที่สุดตรงกันในเรื่องการกำหนดบทลงโทษที่เข้มงวดในการฝ่าฝืนและไม่ปฏิบัติตามมาตรการทางผังเมือง (ร้อยละ 34.95-55.77) และมีความต้องการระดับมากที่สุดตรงกันในเรื่อง การมีมาตรการชดเชยให้แก่ผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินได้ต่ำกว่าศักยภาพ (ร้อยละ 31.31-41.75) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยมาตรการทางผังเมือง

ความพึงพอใจของประชาชน	พื้นที่	ร้อยละ					ไม่พึงพอใจ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
การกำหนดวัตถุประสงค์ผังเมืองรวมในการเป็นเมืองต้นแบบรักษาภาพแวดล้อม	ฝั่ง ต.อ.	18.45	33.01	29.13	8.74	6.80	3.88
	ฝั่ง ต.ต. ตอนบน	20.00	24.00	44.00	8.00	3.00	1.00
	ฝั่ง ต.ต. ตอนล่าง	10.68	21.36	49.51	16.50	0.97	0.97
การกำหนดพื้นที่บริเวณชานเมืองกรุงเทพมหานครเป็นที่ดินประเภทอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม และที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม	ฝั่ง ต.อ.	23.30	28.16	37.86	4.85	3.88	1.94
	ฝั่ง ต.ต. ตอนบน	19.00	26.00	36.00	16.00	1.00	2.00
	ฝั่ง ต.ต. ตอนล่าง	16.35	27.88	26.92	25.00	2.88	0.96
การกำหนดความสูงของอาคารไม่เกิน 12 เมตรในที่ดินประเภทอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม และที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม	ฝั่ง ต.อ.	18.27	34.62	25.00	12.50	6.73	2.88
	ฝั่ง ต.ต. ตอนบน	16.00	25.00	42.00	13.00	2.00	2.00
	ฝั่ง ต.ต. ตอนล่าง	9.62	36.54	30.77	20.19	2.88	0.00
การยกเว้นโรงงานบางประเภทที่มีพื้นที่ไม่เกิน 500 ตารางเมตร และไม่เป็มลพิษต่อชุมชนให้ตั้งอยู่ในที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากได้	ฝั่ง ต.อ.	23.53	25.49	30.39	11.76	3.92	4.90
	ฝั่ง ต.ต. ตอนบน	19.00	30.00	37.00	10.00	3.00	1.00
	ฝั่ง ต.ต. ตอนล่าง	16.35	24.04	34.62	18.27	6.73	0.00
การห้ามมีการอยู่อาศัยประเภทอาคารอยู่อาศัยรวมที่มีพื้นที่อาคารรวมเกิน 2,000 เมตร ในที่ดินประเภทอุตสาหกรรม	ฝั่ง ต.อ.	18.27	27.88	29.81	14.42	4.81	4.81
	ฝั่ง ต.ต. ตอนบน	16.00	28.00	34.00	17.00	2.00	3.00
	ฝั่ง ต.ต. ตอนล่าง	15.53	30.10	32.04	17.48	3.88	0.97
การอนุญาตให้ที่อยู่อาศัยเฉพาะบ้านเดี่ยวเกิดขึ้นในที่ดินประเภทอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม	ฝั่ง ต.อ.	25.00	26.92	25.00	15.38	6.73	0.96
	ฝั่ง ต.ต. ตอนบน	17.00	32.00	32.00	16.00	2.00	1.00
	ฝั่ง ต.ต. ตอนล่าง	12.87	32.67	26.73	21.78	5.94	0.00
การห้ามมีสถานบริการในที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อยและที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง	ฝั่ง ต.อ.	28.71	23.76	24.75	13.86	6.93	1.98
	ฝั่ง ต.ต. ตอนบน	25.00	17.00	39.00	15.00	2.00	2.00
	ฝั่ง ต.ต. ตอนล่าง	21.78	24.75	31.68	12.87	8.91	0.00
การอนุญาตให้มีสนามแข่งรถ สนามแข่งม้าและสนามยิงปืนในที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเกษตรกรรมและการสงวนรักษาสภาพทางธรรมชาติ	ฝั่ง ต.อ.	10.58	7.69	25.96	22.12	15.38	18.27
	ฝั่ง ต.ต. ตอนบน	14.00	25.00	31.00	16.00	6.00	8.00
	ฝั่ง ต.ต. ตอนล่าง	11.54	23.08	31.73	17.31	12.50	3.85
การให้สิทธิพิเศษในการใช้พื้นที่อาคารเพิ่มขึ้น เมื่อมีการจัดพื้นที่สวนสาธารณะพื้นที่รับน้ำ และอาคารประหยัดพลังงาน	ฝั่ง ต.อ.	18.63	30.39	22.55	21.57	4.90	1.96
	ฝั่ง ต.ต. ตอนบน	20.00	35.00	27.00	16.00	1.00	1.00
	ฝั่ง ต.ต. ตอนล่าง	21.15	23.08	37.50	14.42	3.85	0.00
การกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนผังที่โล่งที่คำนึงถึงการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัย	ฝั่ง ต.อ.	25.00	34.62	21.15	13.46	3.85	1.92
	ฝั่ง ต.ต. ตอนบน	35.00	24.00	30.00	10.00	1.00	0.00
	ฝั่ง ต.ต. ตอนล่าง	24.51	21.57	33.33	14.71	5.88	0.00

การกำหนดที่โล่งเพื่อการสวนรักษาสภาพการระบายน้ำตามธรรมชาติในบริเวณเขตคลองสามวา เขตมีนบุรีและเขตตลิ่งชัน	ฝั่ง ต.อ.	28.85	26.92	28.85	9.62	3.85	1.92
	ฝั่ง ต.ต. ตอนบน	31.00	25.00	33.00	10.00	1.00	0.00
	ฝั่ง ต.ต. ตอนล่าง	21.57	28.43	32.35	14.71	1.96	0.98
การกำหนดที่โล่งเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมชายฝั่งทะเลบริเวณเขตบางขุนเทียน	ฝั่ง ต.อ.	25.24	31.07	30.10	6.80	5.83	0.97
	ฝั่ง ต.ต. ตอนบน	25.25	35.35	28.28	7.07	2.02	2.02
	ฝั่ง ต.ต. ตอนล่าง	33.01	32.04	25.24	9.71	0.00	0.00
การดำเนินโครงการปรับปรุง ขยายและขุดคลอง เพื่อการระบายน้ำและป้องกันน้ำท่วม	ฝั่ง ต.อ.	44.66	30.10	18.45	3.88	1.94	0.97
	ฝั่ง ต.ต. ตอนบน	35.35	35.35	24.24	3.03	2.02	0.00
	ฝั่ง ต.ต. ตอนล่าง	26.21	43.69	20.39	7.77	1.94	0.00
การดำเนินโครงการโรงบำบัดน้ำเสียและพื้นที่บริการโครงการบำบัดน้ำเสีย	ฝั่ง ต.อ.	36.89	31.07	23.30	4.85	2.91	0.97
	ฝั่ง ต.ต. ตอนบน	37.37	29.29	23.23	8.08	2.02	0.00
	ฝั่ง ต.ต. ตอนล่าง	30.69	34.65	20.79	8.91	3.96	0.99
การดำเนินโครงการก่อสร้างถนนสายหลัก ถนนสายรองและขยายและเชื่อมต่อถนนซอยเป็นจำนวนมาก	ฝั่ง ต.อ.	39.81	20.39	24.27	6.80	8.74	0.00
	ฝั่ง ต.ต. ตอนบน	23.23	31.31	35.35	7.07	2.02	1.01
	ฝั่ง ต.ต. ตอนล่าง	25.24	33.01	24.27	14.56	2.91	0.00

ตารางที่ 2 ความต้องการของประชาชนที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยมาตรการทางผังเมือง

ความต้องการของประชาชน	พื้นที่	ร้อยละ					ไม่ต้องการ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
การให้สิทธิพิเศษเพิ่มขึ้น เมื่อมีการดำเนินการที่คำนึงถึงประโยชน์สาธารณะและสิ่งแวดล้อม	ฝั่ง ต.อ.	40.38	36.54	18.27	2.88	0.96	0.96
	ฝั่ง ต.ต. ตอนบน	36.36	27.27	33.33	3.03	0.00	0.00
	ฝั่ง ต.ต. ตอนล่าง	24.27	43.69	24.27	6.80	0.97	0.00
การเพิ่มโครงการพัฒนาพื้นที่เฉพาะที่สอดคล้องกับผังเมืองรวม	ฝั่ง ต.อ.	23.08	44.23	25.96	2.88	2.88	0.96
	ฝั่ง ต.ต. ตอนบน	21.43	32.65	35.71	9.18	1.02	0.00
	ฝั่ง ต.ต. ตอนล่าง	16.50	35.92	33.01	11.65	2.91	0.00
การจัดตั้งองค์กรท้องถิ่นขึ้นมาดูแลและจัดการแต่ละพื้นที่เฉพาะ	ฝั่ง ต.อ.	37.50	31.73	22.12	3.85	4.81	0.00
	ฝั่ง ต.ต. ตอนบน	25.25	37.37	19.19	15.15	2.02	1.01
	ฝั่ง ต.ต. ตอนล่าง	28.16	26.21	29.13	14.56	1.94	0.00
การระบุงิจกรรมที่อนุญาตหรือไม่อนุญาตหรืออนุญาตโดยมีเงื่อนไขอย่างชัดเจนและเข้าใจง่าย	ฝั่ง ต.อ.	38.83	27.18	21.36	10.68	1.94	0.00
	ฝั่ง ต.ต. ตอนบน	32.32	28.28	26.26	12.12	1.01	0.00
	ฝั่ง ต.ต. ตอนล่าง	22.33	35.92	27.18	12.62	1.94	0.00
การใช้แผนผังและข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินร่วมกับการควบคุมการจัดสรรที่ดิน	ฝั่ง ต.อ.	25.00	38.46	26.92	7.69	1.92	0.00
	ฝั่ง ต.ต. ตอนบน	24.24	32.32	28.28	13.13	1.01	1.01
	ฝั่ง ต.ต. ตอนล่าง	12.87	28.71	35.64	19.80	1.98	0.99
การใช้แผนผังและข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินร่วมกับการควบคุมอาคาร	ฝั่ง ต.อ.	20.39	37.86	30.10	5.83	5.83	0.00
	ฝั่ง ต.ต. ตอนบน	15.31	37.76	37.76	7.14	1.02	1.02
	ฝั่ง ต.ต. ตอนล่าง	18.63	26.47	31.37	21.57	1.96	0.00
การใช้มาตรการทางผังเมืองร่วมกับมาตรการทางเศรษฐศาสตร์	ฝั่ง ต.อ.	23.08	27.88	30.77	11.54	5.77	0.96
	ฝั่ง ต.ต. ตอนบน	21.21	34.34	29.29	10.10	3.03	2.02
	ฝั่ง ต.ต. ตอนล่าง	16.83	28.71	32.67	17.82	3.96	0.00
การเพิ่มการประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจในผังเมืองแก่ประชาชน	ฝั่ง ต.อ.	56.73	21.15	13.46	4.81	3.85	0.00
	ฝั่ง ต.ต. ตอนบน	38.38	24.24	26.26	9.09	2.02	0.00
	ฝั่ง ต.ต. ตอนล่าง	33.01	33.98	20.39	8.74	3.88	0.00

การกำหนดบทลงโทษที่เข้มงวดในการฝ่าฝืนและไม่ปฏิบัติตามมาตรการทางผังเมือง	ผัง ต.อ.	55.77	20.19	13.46	7.69	2.88	0.00
	ผัง ต.ต. ตอนบน	41.41	23.23	23.23	11.11	1.01	0.00
	ผัง ต.ต. ตอนล่าง	34.95	25.24	26.21	7.77	5.83	0.00
การมีมาตรการชดเชยให้แก่ผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินได้ต่ำกว่าศักยภาพ	ผัง ต.อ.	31.07	41.75	14.56	9.71	2.91	0.00
	ผัง ต.ต. ตอนบน	27.27	31.31	26.26	13.13	1.01	1.01
	ผัง ต.ต. ตอนล่าง	25.24	33.98	27.18	8.74	4.85	0.00
การให้ผู้ใช้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเมืองร่วมรับภาระการลงทุนพัฒนากับภาครัฐ	ผัง ต.อ.	28.16	30.10	29.13	6.80	4.85	0.97
	ผัง ต.ต. ตอนบน	30.30	29.29	24.24	15.15	0.00	1.01
	ผัง ต.ต. ตอนล่าง	26.47	29.41	27.45	11.76	4.90	0.00

สรุปและอภิปรายผล

จากข้อมูลที่กล่าวข้างต้น สามารถสรุปผลการวิจัยอันเป็นคำตอบในเรื่องข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนที่สนับสนุนและเป็นประโยชน์ในขั้นตอนของการประเมินผลผังเมืองรวมได้ดังนี้

1) พื้นที่อยู่อาศัยชานเมืองและเกษตรกรรมฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตกเป็นพื้นที่สำคัญในการดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมในเรื่องการระบายน้ำและป้องกันน้ำท่วม ดังจะเห็นได้จากการกำหนดประเภทที่โล่งเพื่อการสงวนรักษาสภาพการระบายน้ำตามธรรมชาติ (ล.4) ที่โล่งพักน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วม (ล.5) ที่ดินประเภทอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม (ก.1) เป็นต้นซึ่งการดำเนินการดังกล่าว สร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ ดังจะเห็นได้จากกลุ่มตัวอย่างใน 3 พื้นที่ที่มีความพึงพอใจส่วนใหญ่ในระดับมากถึงมากที่สุดในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันน้ำท่วม

2) ผู้ตอบแบบสอบถามในพื้นที่ทั้ง 3 แห่ง มีความต้องการระดับมากที่สุดตรงกันในเรื่องการกำหนดบทลงโทษที่เข้มงวดในการฝ่าฝืนและไม่ปฏิบัติตามมาตรการทางผังเมือง และมีความต้องการระดับมากที่สุดตรงกันในเรื่องการมีมาตรการชดเชยให้แก่ผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินได้ต่ำกว่าศักยภาพ ตลอดจนความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ฯ ฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตกตอนบนที่ส่วนใหญ่ มีความต้องการระดับมากที่สุดในการเพิ่มการประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจในผังเมืองแก่ประชาชน สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของประชาชนต่อการนำมาตรการทางผังเมืองไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

3) แม้การจัดทำมาตรการทางผังเมืองเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมมีลักษณะ เป็นกระบวนการวางแผน (Planning Process) ที่จำเป็นต้องมีการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลมากมายที่นอกเหนือจากข้อมูลความพึงพอใจและความต้องการของประชาชน อย่างไรก็ตาม ความคิดเห็นของประชาชนในเรื่องการอนุญาตให้มีสนามแข่งรถ สนามแข่งม้าและสนามยิงปืนในที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรมเป็นประเด็นสำคัญที่ควรนำมาพิจารณาอย่างละเอียดในการจัดทำมาตรการทางผังเมือง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างบริเวณพื้นที่ฯ ฝั่งตะวันออกมีความไม่พึงพอใจสูงถึงร้อยละ 18.27 และกลุ่มตัวอย่างบริเวณพื้นที่ฯ ฝั่ง ต.ต.ตอนบนมีความพึงพอใจระดับน้อยมากถึงร้อยละ 12.50

4) จากสัดส่วนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่องความต้องการ พบว่า ประเด็นการเพิ่มการประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจในผังเมืองแก่ประชาชนและการกำหนดบทลงโทษ ที่เข้มงวดในการฝ่าฝืนและไม่ปฏิบัติตามมาตรการทางผังเมืองเป็นเพียง 2 ประเด็นสำคัญที่มีผู้ตอบแบบสอบถามกว่าร้อยละ 50 มีความต้องการในระดับมากที่สุด จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญและความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ที่อยู่อาศัยและเกษตรกรรมในประเด็นดังกล่าว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากหลักการและแนวคิดของการบรรลุเป้าหมายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ที่จำเป็นต้องอาศัยมาตรการด้านนโยบาย มาตรการด้านกฎหมาย มาตรการด้านเทคโนโลยี มาตรการด้านการบริหารจัดการองค์กรและมาตรการด้านการศึกษา และการสร้างจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม (คณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต,2547) ดังนั้นการศึกษาและวิจัยในรายละเอียดบทบาท แนวทางหรือความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง โดยมาตรการต่างๆ ข้างต้นจะก่อให้เกิดงานวิจัยที่น่าสนใจ อันนำไปสู่ความมีประสิทธิภาพในการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้ เป็นส่วนหนึ่งของผลงานวิจัยเรื่อง “มาตรการทางผังเมืองกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในกรุงเทพมหานคร” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากเงินงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2558 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต จึงขอขอบคุณกองบริหารการวิจัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิตมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2559). *ประกาศสำนักทะเบียนกลาง เรื่อง จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2558*. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ.2559. เว็บไซต์: http://stat.bora.dopa.go.th/stay/y_stat58.htm
- กรมโยธาธิการและผังเมือง. (ม.ป.ป.). *ผังเมือง เรืองนารู้*. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ.2559. เว็บไซต์: <http://eservices.dpt.go.th/edocument/data/brochure/b17/b017.pdf>
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. (2547). *ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ชัยศรี ธาราสวัสดิ์พัฒน์. (2547). *การจัดการสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด.
- นพรัตน์ ตาปานานท์. (ม.ป.ป.). *การวางแผนภาคและเมือง (Urban and Regional Planning)*. เอกสารคำสอนวิชา 2503515, กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- รัชวลี วรวิทย์. (2548). *ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒*. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 28 กันยายน 2559, จากราชบัณฑิตยสถาน.เว็บไซต์: <http://msk-school.net/TRIED2542/keywords.html>
- วิลาวัณย์ ภมรสวรรณ. (2551). *สิ่งแวดล้อมเมือง/ชุมชน*. เอกสารประกอบการสอนวิชา ผม.445, กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- สมคิด บางโม. (2538). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ : วิทย์พัฒน์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *บัญชีประชาชาติ (NI, QGDP, GPP)*. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ.2559. เว็บไซต์: <http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries15.html>
- สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร. (2556). *สรุปสาระสำคัญของผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2556*. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- American Planning Association. (2007). *Planning and Urban Design Standards Student Edition*. New Jersey: John Wiley and Son, Inc.
- Citymayors Statistics. (2011). *The largest cities in the world and their mayors, Cities ranked 1 to 150*. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ.2559. เว็บไซต์: <http://www.citymayors.com/statistics/largest-cities-mayors-1.html>
- Miller, G. Tyler. (2002). *Living in The Environment: Principles, Connections, and Solutions*. 12th ed. The United States of America: Thomson Learning, Inc.